

**КОМПЕТЕНЦІЯ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ ЯК СУБ'ЄКТІВ ВЗАЄМОДІЇ
ТА КООРДИНАЦІЇ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ НА ПРИКЛАДІ
НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ ТА НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ**

У статті на основі аналізу норм чинного законодавства України розглянуто питання компетенції правоохоронних органів як суб'єктів взаємодії та координації на регіональному рівні на прикладі Національної поліції України та Національної гвардії України.

Акцентовано, що завдання та функції правоохоронних органів мають здійснюватися виключно в рамках їх компетенції та повноважень, тобто компетенція та повноваження виступають тими рамками, в межах яких діє правоохоронний орган. Якщо ж ці рамки порушено, маємо наслідком або зловживання своїми правами, або втручання в діяльність інших структурних одиниць органів державної влади. Таким чином, саме компетенція та повноваження разом із завданнями та функціями правоохоронних органів створюють цілісне уявлення про зміст та сутність їх діяльності.

Під компетенцією пропонується розуміти сукупність прав та обов'язків, які закріплюються нормами чинного законодавства за кожним правоохоронним органом із метою виконання завдань і функцій, встановлених державою.

Зазначається, що саме компетенція є основою правового статусу кожного правоохоронного органу, який дає змогу, по-перше, відмежувати їх один від одного, по-друге, простежити алгоритм дій та напрям діяльності кожного з них та упевнитись, що вони спрямовані на реалізацію завдань і функцій держави.

Зазначено, що в рамках компетенції кожного правоохоронного органу передбачено низку повноважень, що забезпечують взаємодію між ними як на центральному рівні, так і на рівні регіонів. Крім того, обсяги компетенції правоохоронних органів, що діють на рівні регіонів, є більш динамічними, оскільки безпосередньо спрямовані на реалізацію правоохоронної функції держави та оперативне вирішення завдань.

Ключові слова: компетенція, права, обов'язки, правоохоронні органи, суб'єкт, взаємодія, координація, регіональний рівень, Національна поліція України, Національна гвардія України.

В статье на основе анализа норм действующего законодательства Украины рассмотрены вопросы компетенции правоохранительных органов как субъектов взаимодействия и координации на региональном уровне на примере Национальной полиции Украины и Национальной гвардии Украины.

Акцентируется внимание на том, что задачи и функции правоохранительных органов должны осуществляться исключительно в рамках их компетенции и полномочий, то есть компетенция и полномочия выступают теми рамками, в пределах которых действует правоохранительный орган. Если же эти рамки нарушены, имеем следствием или злоупотребление своими правами, или вмешательство в деятельность других структурных единиц органов государственной власти. Следовательно, именно компетенция и полномочия вместе с задачами и функциями правоохранительных органов дают целостное представление о содержании и сущности их деятельности.

Под компетенцией предлагается понимать совокупность прав и обязанностей, которые закрепляются нормами действующего законодательства по каждому правоохранительному органу с целью выполнения задач и функций, установленных государством.

Отмечается, что именно компетенция является основой правового статуса каждого правоохранительного органа, который дает возможность, во-первых, отделить их друг от друга, во-вторых, проследить алгоритм действий и направление деятельности каждого из них и убедиться, что они направлены на реализацию задач и функций государства.

Отмечено, что в рамках компетенции каждого правоохранительного органа предусмотрен ряд полномочий, которые обеспечивают взаимодействие между ними как на центральном уровне, так и на уровне регионов. Кроме того, объемы компетенции правоохранительных органов, действующих на уровне регионов, более динамичны, поскольку непосредственно направлены на реализацию правоохранительной функции государства и оперативное решение задач.

Ключевые слова: *компетенция, права, обязанности, правоохранительные органы, субъект, взаимодействие, координация, региональный уровень, Национальная полиция Украины, Национальная гвардия Украины.*

In the article, based on the analysis of the norms of the current legislation of Ukraine, the issue of competence of law enforcement bodies as subjects of interaction and coordination at the regional level, on the example of the National Police of Ukraine and the National Guard of Ukraine was considered.

It is emphasized that the tasks and functions of law enforcement bodies should be carried out exclusively within the limits of their competence and authority, that is, competence and powers are within the framework within which the law-enforcement body operates. It is stressed that, if this framework is violated, we will result in either abuse of our rights or interference in the activities of other structural units of state authorities. Therefore, it is the competence and powers, together with the above-stated tasks and functions of the law-enforcement bodies, provide a coherent picture of the meaning and essence of their activities.

Under the jurisdiction, it is proposed to understand the set of rights and obligations, which are fixed by the rules of the current legislation for each law enforcement agency in order to fulfill the tasks and functions established by the state.

It is noted that competence is the basis of the legal status of each law enforcement agency, which makes it possible, first, to distinguish them from each other, and secondly, to trace the algorithm of action and the direction of each of them, and make sure that they are aimed at the realization of tasks and state functions.

It is noted that within the competence of each law-enforcement agency there are a number of powers that ensure interaction between them both at the central level and at the regional level. In addition, it is noted that the scope of competence of law enforcement bodies operating at the regional level is more dynamic, since they are directly aimed at the implementation of the law enforcement function of the state and the operational resolution of tasks.

Key words: *competence, rights, duties, law enforcement bodies, subject, interaction, coordination, regional level, National Police of Ukraine, National Guard of Ukraine.*

Вступ. Координація діяльності правоохоронних органів на регіональному рівні являє собою зумовлений та внормований положеннями чинного законодавства напрям управлінської діяльності, зміст якого полягає в організації спільної роботи різних правоохоронних відомств, що є та діють в Україні відповідно до положень нормативно-правової бази в межах конкретного регіону, з метою досягнення заздалегідь визначених, загальних для усіх вказаних органів цілей. Аналіз наукової літератури дає нам змогу стверджувати, що завдання та функції правоохоронних органів мають здійснюватися виключно в рамках їх компетенції та повноважень. Тобто компетенція та повноваження виступають тими рамками, в межах яких діє правоохоронний орган. Якщо ж ці рамки порушено, маємо наслідком або зловживання своїми правами, або втручання в діяльність інших структурних одиниць органів державної влади. Отже, саме компетенція та повноваження разом із завданнями та функціями правоохоронних органів створюють цілісне уявлення про зміст та сутність їх діяльності.

Окремі проблемні питання правового статусу взаємодії та координації діяльності правоохоронних органів у своїх наукових працях розглядали: І.К. Білодід, В.Г. Кузнецов, В.І. Шинка-

рук, Н.А. Громов, Л.В. Шестак, В.І. Фелик, С.Г. Бандурин, В.В. Шилов, Г.В. Атаманчук, Д.В. Приймаченко, О.М. Клюєв, О.М. Музичук, В.В. Сокурєнко, С.В. Головатий, С.В. Шевчук, М.В. Цвік, В.Д. Ткаченко, Л. Л. Богачова, О.Ю. Салманова та багато інших. Однак, незважаючи на чималу кількість наукових розробок, в юридичній літературі відсутнє комплексне наукове дослідження, присвячене компетенції правоохоронних органів як суб'єктів взаємодії та координації на регіональному рівні.

Постановка завдання. Метою статті є розгляд компетенції правоохоронних органів як суб'єктів взаємодії та координації на регіональному рівні на прикладі Національної поліції України та Національної гвардії України.

Результати дослідження. Термін «компетенція» має латинське походження (*competere* – «добиваюсь, відповідаю, підходжу») та означає коло повноважень, наданих законом або іншим нормативно-правовим актом конкретному органу або посадовій особі; знання і досвід у певній галузі, або коло питань, явищ в яких ця особа має досвід, знання [1, с. 613]. Словник з адміністративного права трактує компетенцію як інститут публічного права, який репрезентує комплексну нормативно оформлену характеристику повноважень державного або громадського органу, організації, посадової особи, іншого службовця у певній сфері державного або громадського управління [2, с. 169]. Ю. Тихомиров визначив компетенцію як покладений законом на уповноважений суб'єкт обсяг публічних справ, який складається з двох рівнів елементів [3, с. 53–55]. До першого (власне компетенційного) рівня автор зараховує предмети відання як визначені сфери та об'єкти впливу, а також владні повноваження як юридично гарантовану законом міру прийняття рішень. До другого рівня елементів належать цілі як довгострокова нормативна орієнтація, яка відбивається у безперервному вирішенні завдань, що виникають через здійснення компетенції [4, с. 23].

На думку деяких дослідників, компетенція не є сталою категорією для всіх органів державної влади та їх посадових осіб, а залежить від обсягу повноважень та завдань, які покладені на цей орган, від його місця в системі органів публічної адміністрації та взаємовідносин з іншими структурними елементами державного апарату. Отже, компетенція має свою структуру, тобто сукупність певних елементів, які формують її як цілісну правову категорію [5, с. 98–99]. Так, окремі дослідники у складі компетенції виділяють предмет відання, повноваження, права та обов'язки органу (посадової особи), а також завдання, функції та низку інших складників. С. Серьогіна підкреслює, що компетенцією органів публічної влади є сукупність закріплених у нормативно-правових актах предметів відання та повноважень органів публічної влади, шляхом встановлення яких фіксується обсяг та зміст діяльності владних суб'єктів [6, с. 46]. Д. Бахрах, досліджуючи адміністративно-правовий статус органу публічної адміністрації, також стверджує, що до основних елементів варто зарахувати сукупність владних повноважень, тобто прав та обов'язків, та предмети відання, тобто те коло об'єктів, предметів, справ, на які поширюються зазначені повноваження [7, с. 56].

Таким чином, враховуючи те, що для визначення компетенції правоохоронних органів як суб'єктів взаємодії та координації на регіональному рівні ми будемо звертатися до норм чинного законодавства, то під компетенцією пропонуємо розуміти сукупність прав та обов'язків, які закріплюються нормами чинного законодавства за кожним правоохоронним органом із метою виконання завдань і функцій, встановлених державою.

Попередньо зазначимо, що, по-перше, не всі нормативно-правові акти, які регламентують діяльність правоохоронних органів, чітко закріплюють їхні права та обов'язки. В окремих актах можемо зустріти термін «повноваження», що по суті є одним і тим самим, оскільки повноваження за своїм змістом та суттю уособлюють сукупність прав та обов'язків. По-друге, є такі нормативно-правові акти, які закріплюють як повноваження, так і права і обов'язки правоохоронних органів. За таких умов, враховуючи вимоги оптимальності, ми будемо зупинятися на загальних категоріях, тобто повноваженнях. Крім того, ми будемо зупинятися на тих обсягах компетенції правоохоронних органів, які безпосередньо стосуються взаємодії та координації на регіональному рівні.

Таким чином, на органи Національної поліції, відповідно до її завдань, покладаються такі повноваження, що уособлюють її компетенцію: 1) здійснення превентивної та профілактичної діяльності, спрямованої на запобігання вчиненню правопорушень; 2) виявлення причин та умов, що сприяють вчиненню кримінальних та адміністративних правопорушень, вжиття у межах своєї компетенції заходів для їх усунення; 3) вжиття заходів із метою виявлення кримінальних, адміністративних правопорушень, припинення виявлених кримінальних та адміністративних правопорушень; 4) вжиття заходів, спрямованих на усунення загроз життю та здоров'ю фізичних осіб і публічній безпеці, що виникли внаслідок учинення кримінального, адміністра-

тивного правопорушення; 5) здійснення своєчасного реагування на заяви та повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події; 6) здійснення досудового розслідування кримінальних правопорушень у межах визначеної підслідності; 7) розшук осіб, які переходять від органів досудового розслідування, слідчого судді, суду, ухиляються від виконання кримінального покарання, пропали безвісти, та інших осіб у випадках, визначених законом; 8) у випадках, визначених законом, здійснювати провадження у справах про адміністративні правопорушення, приймати рішення про застосування адміністративних стягнень та забезпечення їх виконання; 9) доставляння у випадках і порядку, визначених законом, затриманих осіб, підозрюваних у вчиненні кримінального правопорушення, та осіб, які вчинили адміністративне правопорушення; 10) вжиття заходів для забезпечення публічної безпеки і порядку на вулицях, площах, у парках, скверах, на стадіонах, вокзалах, в аеропортах, морських та річкових портах, інших публічних місцях; 11) регулювання дорожнього руху та здійснення контролю за дотриманням Правил дорожнього руху його учасниками та правомірністю експлуатації транспортних засобів у вулично-дорожній мережі; 12) здійснення супроводу транспортних засобів у випадках, визначених законом; 13) видача відповідно до закону дозволів на рух окремих категорій транспортних засобів; у випадках, визначених законом, видача та погодження дозвільної документації у сфері безпеки дорожнього руху; 14) вжиття всіх можливих заходів для надання невідкладної, зокрема домедичної і медичної, допомоги особам, які постраждали внаслідок кримінальних чи адміністративних правопорушень, нещасних випадків, а також особам, які опинилися в ситуації, небезпечній для їхнього життя чи здоров'я; 15) здійснення охорони об'єктів права державної власності у випадках та порядку, визначених законом та іншими нормативно-правовими актами, а також участь у здійсненні державної охорони; 16) здійснення на договірних засадах охорони фізичних осіб та об'єктів права приватної і комунальної власності; 17) здійснення контролю за дотриманням фізичними та юридичними особами спеціальних правил та порядку зберігання і використання зброї, спеціальних засобів індивідуального захисту та активної оборони, боєприпасів, вибухових речовин і матеріалів, інших предметів, матеріалів та речовин, на які поширюється дозвільна система органів внутрішніх справ; 18) здійснення контролю у межах своєї компетенції, визначеної законом, за дотриманням вимог режиму радіаційної безпеки у спеціально визначеній зоні радіоактивного забруднення; 19) сприяння у забезпеченні відповідно до закону правового режиму воєнного або надзвичайного стану, зони надзвичайної екологічної ситуації у разі їх оголошення на всій території України або в окремій місцевості; 20) виконання в межах компетенції запитів органів правопорядку (правоохоронних органів) інших держав або міжнародних організацій поліції відповідно до закону та міжнародних договорів України тощо [8].

Узагальнюючи результати проведеного аналізу стосовно компетенції правоохоронних органів як суб'єктів взаємодії та координації на регіональному рівні, зазначимо, що саме вона (компетенція) є основою правового статусу кожного правоохоронного органу, який дає змогу, по-перше, розмежувати їх, по-друге, простежити алгоритм дій та напрям діяльності кожного з них та упевнитись, що вони спрямовані на реалізацію завдань і функцій держави. При цьому зазначимо, що в рамках компетенції кожного правоохоронного органу передбачено низку повноважень, що забезпечують взаємодію між ними як на центральному рівні, так і на рівні регіонів. Окрім того, обсяги компетенції правоохоронних органів, що діють на рівні регіонів, є більш динамічними, оскільки безпосередньо спрямовані на реалізацію правоохоронної функції держави та оперативного вирішення завдань.

Компетенція Національної гвардії України також включає в себе широкий обсяг прав і обов'язків. Так, відповідно до покладених на неї законом завдань та функцій вона зобов'язана, в тому числі у взаємодії: 1) забезпечувати захист та охорону життя, прав, свобод і законних інтересів громадян, суспільства і держави від злочинних та інших протиправних посягань; 2) брати участь у забезпеченні громадської безпеки та охороні громадського порядку, у тому числі під час проведення зборів, мітингів, вуличних походів, демонстрацій, інших масових заходів; 3) вживати заходів, спрямованих на запобігання, виявлення кримінальних (адміністративних) правопорушень; 4) забезпечувати охорону об'єктів, що охороняються Національною гвардією України; 5) забезпечувати пропускний режим на об'єктах, що охороняються Національною гвардією України; 6) забезпечувати охорону органів державної влади, здійснення заходів державної охорони органів державної влади та посадових осіб, а також брати участь в охороні громадського порядку під час офіційних візитів та інших заходів за участю посадових осіб України та іноземних держав, щодо яких здійснюється державна охорона на території України; 7) вживати заходів щодо припинення діяльності незаконних воєнізованих або збройних формувань (груп),

терористичних організацій, організованих груп та злочинних організацій; 8) брати участь в анти-терористичних операціях; 9) вживати заходів щодо затримання осіб, які підозрюються у вчиненні кримінального правопорушення, осіб, які вчинили втечу з місць позбавлення волі, дезертирів; 10) надавати допомогу в ліквідації наслідків природних, техногенних, екологічних катастроф; 11) брати участь у заходах, пов'язаних із припиненням збройних конфліктів та інших провокацій на державному кордоні, а також заходах щодо недопущення масового переходу державного кордону з території суміжних держав; 12) брати участь у відновленні конституційного правопорядку, порушеного під час спроб захоплення державної влади чи зміни конституційного ладу шляхом насильства, а також у відновленні діяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, порушеної внаслідок здійснення протиправних дій, у тому числі на підрунті міжнаціональних і міжконфесійних конфліктів; 13) підтримувати або відновлювати правопорядок у районах виникнення особливо тяжких надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру (стихійного лиха, катастроф, особливо великих пожеж, застосування засобів ураження, пандемій, панзоотій тощо), що створюють загрозу життю і здоров'ю значних верств населення; 14) протидіяти масовим заворушенням; 15) виконувати завдання територіальної оборони; 16) брати участь у припиненні групових протиправних дій осіб, узятих під варту, засуджених, а також у ліквідації їх наслідків в установах попереднього ув'язнення, виконання покарань тощо.

Своєю чергою, військовослужбовці Національної гвардії України з метою виконання покладених на Національну гвардію України завдань мають право: 1) у разі залучення до виконання завдань з охорони громадського порядку здійснювати превентивні та поліцейські заходи примусу відповідно до Закону України «Про Національну поліцію»; 2) затримувати, доставляти та/або передавати поліцейським, адміністрації об'єктів, що охороняються Національною гвардією України, осіб, які порушили встановлений перепускний режим або вчинили напад на об'єкт, що охороняється Національною гвардією України; 3) затримувати, доставляти та/або передавати уповноваженим державним органам озброєних осіб під час здійснення антитерористичних операцій; 4) затримувати осіб, які підозрюються у вчиненні кримінальних правопорушень, та осіб, які вчинили втечу з місць позбавлення волі, дезертирів; 5) розблокувати та/або припиняти протиправні дії у разі заблокування органів військового управління, з'єднань, військових частин (підрозділів), навчальних військових частин (центрів), баз, закладів охорони здоров'я та установ Національної гвардії України, військових колон, транспорту Національної гвардії України, захоплення важливих об'єктів або місцевостей, що загрожує безпеці громадян і порушує нормальну діяльність органів державної влади та органів місцевого самоврядування; 6) проводити огляд транспортних засобів і вантажів під час виконання Національною гвардією України покладених на неї завдань у районі проведення антитерористичної операції або спеціальної операції, передбаченої пунктом 10 частини першої статті 2 однойменного Закону, а також на контрольно-пропускних пунктах об'єктів, що охороняються Національною гвардією України; 7) взаємодіяти з уповноваженими посадовими особами правоохоронних органів, Збройних сил України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань, органів прокуратури, інших органів державної влади, органів місцевого самоврядування [9].

Висновки. Узагальнюючи результати проведеного аналізу стосовно компетенції правоохоронних органів як суб'єктів взаємодії та координації на регіональному рівні, зазначимо, що саме вона (компетенція) є основою правового статусу кожного правоохоронного органу, який дає змогу, по-перше, відмежувати їх, по-друге, простежити алгоритм дій та напрям діяльності кожного з них та упевнитись, що вони спрямовані на реалізацію завдань і функцій держави. При цьому зазначимо, що в рамках компетенції кожного правоохоронного органу передбачено низку повноважень, що забезпечують взаємодію між ними як на центральному рівні, так і на рівні регіонів. Окрім того, обсяги компетенції правоохоронних органів, що діють на рівні регіонів, є більш динамічними, оскільки безпосередньо спрямовані на реалізацію правоохоронної функції держави та оперативного вирішення завдань.

Список використаних джерел:

1. Советский энциклопедический словарь / под ред. А.М. Прохорова. 3-е изд. Москва : Советская энциклопедия, 1984. 1600 с.
2. Словарь административного права / отв. ред. И.Л. Бачило, Н.Г. Салищева, Н.Ю. Хаменева. Москва, 1999. 356 с.
3. Тихомиров Ю.А. Теория компетенции. Москва : издательство г-на Тихомирова М.Ю., 2001. 355 с.

4. Тихомиров Ю.А. Теория компетенции. *Журнал Российского права*. 2000. № 10. С. 22–32.
5. Грушевський В.А. Адміністративно-правовий статус регіональних управлінь Державної фіскальної служби України : дис. ... канд. юрид. наук. 12.00.07. Харків, 2016. 202 с.
6. Державне будівництво і місцеве самоврядування в Україні : підручник для студентів вищих навчальних закладів / За ред. С.Г. Серьогіної. Харків : Право, 2005. 256 с.
7. Бахрах Д.Н. Производство по делам об административных правонарушениях / Д.Н. Бахрах, С.Н. Репов. Москва : Знание, 1989. 214 с.
8. Про Національну поліцію: Закон України від 2 липня 2015 р. № 580-VIII. *База даних «Законодавство України»* / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.
9. Про Національну гвардію України: Закон України від 13 березня 2014 р. № 876-VII. *База даних «Законодавство України»* / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/876-18>.

УДК 342.9

СВІДЕРСЬКИЙ О.О.

ДО ПРОБЛЕМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ НАУКОВОЇ ТА НАУКОВО-ТЕХНІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ОСНОВІ ВИКОРИСТАННЯ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ

У статті на основі аналізу зарубіжного досвіду діяльності суб'єктів наукової та науково-технічної діяльності визначено напрями вдосконалення функціонування цих установ в Україні. Акцентовано на тому, що існування значної кількості проблем у сфері функціонування суб'єктів наукової та науково-технічної діяльності в Україні здебільшого пов'язане з неефективним управлінням такими суб'єктами, дублюванням функцій окремих із них. Водночас наголошено на тому, що одну з найбільших проблем діяльності досліджених у роботі установ становить проблема їх фінансового забезпечення.

Ключові слова: удосконалення, суб'єкт, наукова діяльність, науково-технічна діяльність, зарубіжний досвід, управління, фінансове забезпечення.

В статье на основе анализа зарубежного опыта деятельности субъектов научной и научно-технической деятельности определены направления совершенствования функционирования этих учреждений в Украине. Акцентировано внимание, что существование значительного количества проблем в сфере функционирования субъектов научной и научно-технической деятельности в Украине в большинстве своем связано с неэффективным управлением такими субъектами, а также дублированием функций некоторых из них. Вместе с тем отмечено, что одной из самых больших проблем деятельности исследованных в работе учреждений является проблема их финансового обеспечения.

Ключевые слова: совершенствование, субъект, научная деятельность, научно-техническая деятельность, зарубежный опыт, управление, финансовое обеспечение.

In the article, on the basis of the analysis of foreign experience of the subjects of scientific and scientific and technical activity, the directions of improvement of functioning of these institutions in Ukraine are determined. It is emphasized that the existence of a